

جای پای رود / ۵

نیمی بالا، نیمی بلند

مشتاقانه با مولایمان حسین بن علی
سلام خدا و فرشتگان بر او

شیما جهان تیغ

نوشته

شرکت سهامی کتابهای جیبی
وابسته به مؤسسه انتشارات امیرکبیر
تهران، ۱۳۹۰

تهران، خیابان جمهوری اسلامی، میدان استقلال،

صندوق پستی ۴۱۹۱-۱۱۳۶۵

شرکت سهامی کتابهای جیبی

وابسته به مؤسسه انتشارات امیرکبیر

www.amirkabir.net

عنوان کتاب: نیمی بالا، نیمی بلند

نویسند: شیما جهان تیغ

ناظر: سیدمحمدسادات اخوی

طراح جلد: محمدرضا نبوی

نوبت چاپ: اول (۱۳۹۰)

حروف متن: کریم ۱۴

چاپ، صحافی و لیتوگرافی: چاپ واژه پرداز اندیشه

تلفن: ۷۷۱۴۵۰۶۳۶

شمارگان: ۳۰۰۰

کاغذ تحریر سفید ۷۰ گرمی

بها: ۲۴۵۰ ریال

سرشناسه: جهان تیغ، شیما، ۱۳۶۵-
عنوان و نام پدیدآور: نیمی بالا، نیمی بلند: مستقانه با مولایمان
حسین بن علی؛ سلام خدا و فرشتگان بر او نوشته شیما جهان تیغ
مشخصات نشر: تهران: امیرکبیر، کتابهای جیبی، ۱۳۹۰.
مشخصات ظاهری: ۱۶۰ ص.
فروست: جای پای رود: ۵.
شابک: 978-964-303-373-6
وضعیت فهرست نویسی: فیا.
موضوع: حسین بن علی (ع) امام سوم، ۶۱-۴ ق. -- سرگذشتنامه
موضوع: واقعه کربلا، ۶۱-۴ ق.
ردیفی کنگره: ۱۳۹۰ ن ۹۴ ج ۲۱/۵ BP
ردیفی دیوبی: ۲۹۷/۹۵۳۳
شماره کتابشناسی ملی: ۲۴۵۴۰۲۵

همه حقوق محفوظ. هر گونه نسخه برداری اعم از زیراکس و بارنویسی، ذخیره کامپیوتری، اقتباس کلامی یا

جزئی (به جز اقتباس جزئی در نقد و بررسی، و اقتباس در گیومه در مستنویس و مانند آنها) بدون

مجوز کسی از ناشر ممنوع و از طریق مراجع قانونی قابل پیگیری است

پیشگفتار

قدم گذاشتن در راهی که بزرگانی به معنای دقیق کلمه: بزرگ، آن مسیر را رفته و آثاری نیز پدید آورده‌اند؛ کار دشواری است و از این نظر، شاید بشود نوشته شدن مجموعه کتاب خدا و مجموعه جای پای رود را خطری برای پژوهشگران و نویسندگان دانست.

عنوان کتاب خدا، نشان می‌دهد که بیش از همه چیز، قرار پدید آورندگان آن مجموعه بر وفاداری به متن قرآن کریم است و در این راه، تجربه گران‌بهایی نیز دارند. گروه پژوهشگران و نویسندگان مجموعه کتاب خدا و این مجموعه (جای پای رود) که اختصاص به کلیدهای اخلاقی از زندگی معصومان دارد؛ نزدیک به دو دهه فعالیت در مجمع فرهنگی- مذهبی منتظران را پشت سر گذاشته‌اند و سه سال پیگیر و دقیق، در قالب دو گروه «تفسیر قرآن» و «سیره اهل بیت»، پژوهش‌های گسترده‌ای را تجربه کرده‌اند.

در این دو مجموعه، تجربه پژوهش و جلسه‌های پیگیر «مقابلۀ متون» با تجربه «نویسندگی و آموزش‌های ادبی» به هم آمیخته و رنگ و بوی مجموعه حاضر و دوره کتاب جای پای رود را گرفته است.

مهم‌ترین هدف پژوهشگران و نویسندگان دو مجموعه، آشنایی بیشتر و بهتر نسل امروز با کتاب خدا و سرگذشت اهل بیت است و برای رسیدن به این هدف، تصمیم گرفته‌اند با نگاهی امروزی و اخلاقی به سوی متون تدوین شده در دوره‌های گذشته تاریخی بروند. طبیعی است که در این مسیر، سراغ متونی رفته‌اند که نکته‌هایی شاخص‌تر برای انتقال به مخاطبان فرهیخته مجموعه‌ها داشته‌اند و به همین دلیل، تلاش کرده‌اند به جای بازآفرینی متون، ضمن احترام به قلم و نگاه نویسندگان محترم، تا جایی که ممکن بوده، از دخل و تصرف بی‌رویه در متون، پرهیز کنند.

در هر دو مجموعه، نویسندگان با نگاه «روایی» به سوی متون رفته‌اند و معلوم است که در بخش سیره (جای پای رود) دست نویسندگان برای چنین رویکردی بازتر بوده است اما باز هم تلاش شده که نوشته‌ها، مخاطبان را مشغول خود نکنند و از هدف اصلی مجموعه‌ها باز نماند. در مجموعه کتاب خدا و جای پای رود، پژوهشگران و نویسندگان به منابع گوناگونی مراجعه

کرده‌اند اما به دلیل شباهت بسیاری از نوشته‌ها در اصل و نگارش به هم، آنچه پیش روی مبارک شما مخاطبان ارجمند است؛ تلاش می‌کند ادعای فضل نکند و بیش از همه چیز، خود را در آستان قرآن و اهل بیت، به عنوان خادمی کوچک فرض کند. به همین دلیل، متن اصلی در هر دو مجموعه، بر داستان‌گویی غالب خواهد بود و تلاش شده که روایت، «فقط» پیوند دهنده ذهن مخاطبان باشد به متون اصلی و بیش از این، هویت مستقلی نداشته باشد.

روشن است که اگر از نویسندگان خواسته می‌شد داستان یا رمانی مبتنی بر متون کتاب بنویسند، نتیجه‌ای جز آنچه خواهید خواند؛ پدید می‌آمد. بنابراین، منابعی که در دو مجموعه معرفی خواهند شد، فقط منابع «اصلی» بوده‌اند و از یاد کردن کتاب‌های مرجع فرعی، پرهیز خواهد شد... که اگر اثری در مجموعه باشد، بیش از منابع و تأثیر خلوص نویسندگان آن‌ها، مبتنی بر عنایت خدای قرآن و اهل بیت ارجمند رسول اکرم (صلوات خدا بر او و خاندانش) خواهد بود.

اگر دوست دارید این آثار را پلی برای رسیدن به آن سوی رود تردید بدانید؛ بدانید که با شما موافقم و طبیعی است که ممکن است در برخی از کتاب‌های مجموعه، پل را چوبی، سنگی یا فلزی ببینید... اصلاً بنای ما بر این بوده که مجموعه، «یکدست» باشد اما «یکجور» نباشد. برای همین هدف

است که مجموعه بیست نفری پژوهشگران و نویسندگان دو مجموعه کتاب خدا و جای پای رود، در کنار گوناگونی جایگاه، در حضور، ثابت‌اند.

مجموعه جای پای رود، با اسب و آستر به سراغ تاریخ نمی‌رود تا هم زمان را طولانی نکند و هم رنج راه بر مخاطب هموار نشود و لذت حضور در مقصد را ببرد.

نه این که مجموعه حاضر متکرر آموزنده‌گی گفتارها، رفتارها و کردارهای بزرگان باشد اما بنای این را هم ندارد که از زندگی بزرگان دین، فقط عکسی به یادگار بگیرد و در قابی بگذارد که برای همیشه خاک بخورد.

قرار است متناسب و مناسب، قدم برداریم. برای همین، بخشهایی از زندگی بزرگان، در کتابها نخواهند آمد و فقط تکیه بر بخشهایی شده است که کلیدی اخلاقی و رفتاری را به مخاطبان بدهند... چنان که تناسبی با شرایط زندگی امروز داشته باشند.

❀

این کتاب سلسله جای پای رود، اختصاص به شخصیت حضرت سیدالشهدا حسین بن علی (سلام خدا بر او) دارد و از همین نظر، نوشتنش، کاری دشوار بوده است. به‌خوبی می‌دانم که خواهرم شیمای خانم جهان‌تیب

تا چه اندازه شهامت نشان داده‌اند تا این نوشته، سروشکل کتاب را به خود گرفته است. نوشتن برای کسی که قرن‌هاست همه - از مسلمان تا بودایی و برهمایی - را متأثر از خود کرده و هر جا اسمی از او شنیده شده، مظهر کامل مردانگی به یاد آدم‌ها آمده؛ بسیار دشوار است. شخصیت حضرت اباعبدالله الحسین، چنان گسترده و هوادارانش چنان فراوانند که کسی را توان نوشتن درباره او نیست... چنان که بخواهد کار را به کمال برساند.

طبیعی است که حرکت سیدالشهدا، از مرز جنگی کوتاه در نیمروزی خونین فراتر است. وقتی خداوند به اشاره منابع معتبر و فراوان شیعیان و اهل سنت، از زمان حضرت آدم (سلام خدا بر او)، شرح ماجرای سیدالشهدا را برای همه پیامبرانش توضیح داده و پیوسته از آنان خواسته بر مصیبتش گلاب چشم را نثار کنند؛ لابد خبری بیش از باور ما در این ماجراست. توبه آدم، به خاطر گریستن بر او پذیرفته می‌شود...

ابراهیم بزرگوار، باید نمونه ناقصی از تجربه او را در قربانی کردن فرزند احساس کند و کمی شبیه او بشود تا «ابراهیم» بشود...

موسای بزرگ و عیسای عزیز نیز باید مانند پیامبران دیگر، تجربه گریستن بر او را درک کنند تا

کَلِمَ اللَّهِ و روح‌الله بشوند... و سرانجام، خاتم و خاتم پیامبران و اهل‌بیتش باید برپاکنندگان سوگواری او بشوند تا امامت، «بماند».

برای چنین کسی نوشتن، بسیار دشوار است و از نظر فن نوشتن، بیش از همه چیز، باید نویسنده چنین اثری، به «قالب» آن بیندیشد.

از آنجا که کتاب‌های نوشته شده برای سیدالشهدا فراوانند و هرکدام نیز از منظری نگاه کرده‌اند و مردم نیز از همه قشرها و طبقه‌های اجتماعی درباره او اندیشیده، نوشته و گریسته‌اند؛ نمی‌شود به آسانی دست به قلم برد و درباره شخصیت و الایش نوشت... شخصیتی که نیمی از قامتش بر نیزه و نیمی در دل گودی قتلگاه خفته است.

به همه این‌ها بیفزایید قرن‌ها سوگواری مردم را که از روستا تا شهر، از بیابان تا دامنه کوه‌ها را گرفته و انبوه نمادها و رسم‌ها نیز براساس سوگواری‌اش شکل گرفته و ماندگار شده‌اند.

پس بهترین کار شاید این باشد که نویسنده چنین اثری، راه این مخفف (نخستین نویسنده مقتل) را در پیش بگیرد... راه حمیدین مُسلم (نخستین گزارشگر کربلا) را دنبال کند که جز «گزارشگری» رخدادها، چیزی به آن نیفزودند و اگر جایی عنان احساس را از دست داده‌اند، با شتاب به سوی روایتگری برگشته‌اند.

مهمترین کتاب‌های دیگری که محل مراجعه پژوهشگران و نویسندگان بوده‌اند، به شرح ادامه و براساس القای عنوان، معرفی می‌شوند:

اشک روان بر امیر کاروان، نوشته آیت‌الله شیخ جعفر شوشتری، از مؤسسه مطبوعاتی دارالکتاب حماسه حسینی، نوشته استاد شهید مرتضی مطهری، از انتشارات صدرا در آستان اهل بیت، امام حسن و امام حسین (علیهما السلام)، نوشته علامه سید محمدحسن امین عاملی، ترجمه حسن طارمی، از وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی زندگانی امام حسین، نوشته سیدهاشم رسولی محلاتی، از دفتر نشر فرهنگ اسلامی زندگانی امام حسین، نوشته زین‌العابدین رهنما، از نشر طلوع با همکاری مؤسسه انتشارات امیر کبیر سیره معصومین، نوشته سید کاظم ارفع، از انتشارات فیض کاشانی

❀

بجاست همین‌جا از پژوهشگران مجموعه و به‌ویژه این کتاب نیز تشکر کنیم. آقایان و خانم‌ها: سیده‌ثمینه حسینی، سیده‌عطیه حسینی، سحر حسینی، پوریا ملکی و پیمان ملکی.

کوچک‌تر: سید محمد سادات‌اخوی